

Ewa Ryś

‘IT Tools – Good Practice of Effective Use In Reductio’, (ed.) Eugenia Smyrnova-Trybulska, Katowice – Cieszyn 2015 : [recenzja]

Edukacja Humanistyczna nr 2 (33), 147-152

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

EDUKACJA HUMANISTYCZNA nr 2 (33), 2015
Szczecin 2015

IT Tools – Good Practice of Effective Use In Education,
(ed.) Eugenia Smyrnova-Trybulska,
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach,
Katowice–Cieszyn 2015, ss. 405

W anglojęzycznej pracy zbiorowej pod naukową redakcją Eugeniej Smyrnovej-Trybulskiej, zatytułowanej *IT Tools – Good Practice of Effective Use In Education*, przedstawione zostały interdyscyplinarne rozważania związane z wybranymi aspektami zastosowania narzędzi informatycznych w szeroko rozumianej edukacji. Tym samym monografia wzbogaca wiele dyscyplin wiedzy, a wśród nich szczególnie pedagogikę, uzupełniając najnowszymi analizami wiedzę z obszaru nauk społecznych.

Korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych (technologii cyfrowej i analogowej) jest atrybutem funkcjonowania społecznego w wielu krajach. Przyjmuje się, że zastosowanie narzędzi informatycznych wprowadziło „świat do globalnej wioski” i rozwoju społeczeństwa informacyjnego (T. Kupidura) oraz „stanowi czwartą rewolucję, jaka dokonała się w edukacji (M. Janowska). Globalna sieć staje się zarówno medium umożliwiającym komunikację, jak i kontekstem interakcji społecznych w alternatywnej rzeczywistości *online*. Cyberprzestrzeń to rzeczywistość prezentowania i konstruowania własnej tożsamości i jaźni; tym samym to medium i środowisko znaczące w procesie kształtowania się samoświadomości (A. Kubczak). Sprzyjać może procesom samoidentyfikacji i samoaktualizacji, które potrafią stymulować proces rozwoju własnego „ja” lub rodzić zagrożenia związane z zabawą własną tożsamością, samotnością, multiplikacją tożsamości (M. Szpunar). Teleobecność pozwala przekraczać granice geograficzne, gospodarcze, społeczne i otwiera często niedostępne wcześniej przestrzenie, dając poczucie wolności, ale jako świat zapośredniczony przez ekran niesie ograniczenia w doświadczeniach sensorycznych czy w powstawaniu tak zwanych odmiennych stanów świadomości, przypominających marzenia sennie.

Biorąc pod uwagę powszechność korzystania z narzędzi informacyjnych, także w edukacji, oraz dostrzegając zjawiska o charakterze społecznym i indywidualnym, jakie powstają za ich pośrednictwem, naukowcy podkreślają konieczność podejmowania badań, które pozwolą lepiej zrozumieć i wyjaśnić fenomen technologii informacyjno-komunikacyjnej w edukacji. Różnego rodzaju raporty wskazują na tendencję świadcząca

o wzroście znaczenia technologii informacyjno-komunikacyjnej w życiu codziennym, zawodowym, związanym z uczeniem się. Diagnoza społeczna przeprowadzona w Polsce w 2011 roku ujawniła, że w $\frac{2}{3}$ gospodarstw domowych znajdował się komputer, a 61% respondentów korzystało z Internetu (D. Batorski). Równocześnie naukowcy reprezentujący różne dziedziny wiedzy wskazują na zalety oraz zagrożenia dotyczące stosowania narzędzi informatycznych.

Jednym z warunków zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnej jest posiadanie odpowiednich kompetencji cyfrowych, na które składają się umiejętności dotyczące wyszukiwania, rozumienia, oceny i przydatności informacji oraz zastosowania technologii cyfrowej do obsługi komputera i innych urządzeń elektronicznych. Umiejętności te pozwalają na korzystanie z Internetu, posługiwanie się różnymi aplikacjami czy programami oraz na tworzenie treści cyfrowych (T. Kupidura). W tej sytuacji rozpoznawanie zjawiska technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji w badaniach diagnostycznych i prognostycznych staje się wyzwaniem dla współczesnych naukowców reprezentujących także nauki społeczne.

Organizowanie działań służących tworzeniu warunków do wszechstronnego i wielowymiarowego rozwoju człowieka, w oparciu o czynniki zewnętrzne (wynikające z obowiązków nałożonych na uczącą się osobę) i podmiotowe (zainteresowania, wewnętrzna motywacja), może być wzbogacone między innymi przez nowe technologie. Właściwe stosowanie narzędzi elektronicznych pozwala urzeczywistnić ideę uczenia się przez całe życie i samokształcenia, w oparciu o zasadę podmiotowości ucznia, zarówno w edukacji formalnej, jak też pozaformalnej i nieformalnej. Narzędzia informatyczne potencjalnie mogą służyć procesom nauczania i uczenia się oraz zostać spożytkowane do realizacji celu edukacji, jakim jest osiągnięcie dojrzałości przez osobę uczącą się. Pogłębianie wiedzy na temat narzędzi informacyjnych jest istotne nie tylko dlatego, że pozwala to lepiej zrozumieć osiągnięcia nowoczesnych technologii. Wiedza ta umożliwia też odkrywanie potencjalnych możliwości, jakie dają narzędzia elektroniczne „dla” procesu i „w” procesie edukacji realizowanej we wszystkich formach, na różnych poziomach i we wszystkich fazach życia.

Struktura recenzowanej pracy składa się z pięciu części, które obejmują łącznie trzydzieści artykułów opracowanych przez badaczy reprezentujących międzynarodowe środowisko naukowe z Polski, Rosji, Ukrainy, Słowacji, Turcji, Czech.

Pierwsza część monografii, zatytułowana *IT Tools – Good Practice of Effective Use In Education*, składa się z sześciu artykułów. W oparciu o analizę literatury przedmiotu oraz aktualne wyniki badań własnych, które opracowane zostały na podstawie wypowiedzi uczniów, studentów, nauczycieli, dyrektorów szkół oraz rodziców, poszczególne autorzy analizują wybrane aspekty zastosowania narzędzi informatycznych w edukacji. W pracy na szczególną uwagę zasługuje zaakcentowanie znaczenia nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w realizacji idei uczenia się przez całe życie, szczególnie w kontekście samokształcenia i autokreacji. Kolejne poruszane kwestie związane z tym zagadnieniem dotyczą wybranych aspektów innowacyjności w edukacji, między innymi

w perspektywie dydaktyki, metodyki, warsztatu pracy nauczyciela, aktywności własnej uczącego się.

Kazimierz Wenta podnosi kluczowy dla edukacji problem – możliwości spożytkowania narzędzi informatycznych (w kontekście e-learningu i e-edukacji) dla rozwoju ucznia, zwłaszcza rozwoju jego postaw innowacyjnych i twórczych. Autor wskazuje walory e-learningu i e-edukacji, ale zwraca też uwagę – między innymi w oparciu o wyniki badań empirycznych, zdających się świadczyć o niewłaściwym zastosowaniu informatycznych narzędzi w edukacji – na odległe, często nieznanne jeszcze skutki korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w rozwoju uczącego się, które mogą mieć swoje źródło w wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowaniach (na przykład wiedza, świadomość, kompetencje nauczyciela). Dlatego też K. Wenta postuluje wspieranie interdyscyplinarnych badań dotyczących tego przedmiotu oraz spożytkowanie ich ustaleń do ulepszania praktyki edukacyjnej.

W kolejnym artykule przedstawione zostały pozytywne aspekty związane z zastosowaniem narzędzi informatycznych w edukacji (T. Noscova, T. Pavlova, O. Yakovleva, N. Morze, E. Smyrnova-Trybulska, P. Svec, J. Tomanova, M. Drlik, M. Capay). Analiza opinii badanych studentów z Rosji, Polski, Ukrainy i Słowacji wskazuje, że e-learning zastosowany w szkole wyższej daje wiele korzyści, przyczyniając się między innymi do wzrostu komfortu pracy, personalizacji aktywności i samorealizacji edukacyjnej, otwartości na środowisko zewnętrzne, co pozwala na prezentację siebie (poprzez udostępnianie własnych cyfrowych wytwór) podmiotom i partnerom oraz prowadzić może do powstawania nowych relacji i kooperacji w różnych przedsięwzięciach. Badacze zwracają uwagę na znaczenie kompetencji cyfrowych w procesie organizowania i monitorowania procesów edukacyjnych, szczególnie w kontekście samokształcenia (N. Morze, O. Buinytska, B. Hrytse-liak). Wdrażanie narzędzi informatycznych wymaga umiejętności planowania e-learningu oraz wysokich kompetencji moderatora, który w oparciu o posiadaną wiedzę oraz warsztat metodyczny może zachęcać (lub nie) do uczenia się. Dlatego autorzy zwracają uwagę na znaczenie świadomości nauczycieli w zakresie rozumienia roli kompetencji cyfrowych w edukacji i ich właściwego używania, konieczności podnoszenia tych kompetencji oraz zastosowania ich w interakcjach edukacyjnych, tak aby wiedza i umiejętności służyły większej kontroli systemu edukacyjnego, jak też samokontroli podmiotów uczących się. Wartość zajęć e-learningu zależy między innymi od źródeł zastosowanych w nauczaniu oraz od efektywności wykorzystanych form komunikowania się (B. Kołodziejczak, M. Roszak, A. Ren-Kurc, W. Kowalewski, W. Półjanowicz). Dokładne planowanie zajęć z użyciem narzędzi informatycznych jest warunkiem sukcesów edukacyjnych. Dlatego też uczestnicy zajęć powinni poznawać te narzędzia z uwzględnieniem możliwości ich zastosowania w wymiarze informacyjnym, integracyjnym, motywacyjnym uczącego się. Zaangażowanie i pozytywna ocena doświadczeń e-learningowych uczestników zajęć zależy między innymi od sposobów zapoznawania uczniów z materiałem oraz jego prezentacją (I. Mokka-Tarnowska). Narzędzia informatyczne służyć mogą też wspieraniu organizacji systemu szkolnego, np. poprzez zastosowanie e-dzienników (P. Żebrok, E. Smyrnova-Trybulska).

W drugiej części książki, pod tytułem *E-learning and Intercultural Competences Development in Different Countries*, zamieszczono materiały prezentujące wyniki badań empirycznych, które dotyczą stosowania narzędzi informatycznych w edukacji w różnych krajach, w tym w Turcji, Czechach i Polsce. Autorzy zwracają uwagę na główne przeszkody włączeniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i kompetencji interkulturowych (O. Curaoglu, N. Yavuzalp, M. D. Gurer, S. Durmus, S. Akayoglu, M. Bahar, F. Kilic, E. Tekinarslan), na najlepsze doświadczenia dotyczące wprowadzania narzędzi informacyjnych do edukacji (M. Janakova) oraz na kompetencje interkulturowe w kontekście multikulturowego środowiska związanego ze zmianami społeczno-kulturowymi, demograficznymi i zawodowymi (E. Ogrodzka-Mazur, A. Szafrńska-Gajdzica). Model edukacji wyższej otwiera się na osiągnięcia najnowszych technologii informacyjno-komunikacyjnych, ale wymaga wprowadzania rozwiązań wspierających e-learning w edukacji (J. Kuck, D. Kaźmierczak). Chodzi nie tylko o rozszerzenie tej formy / metody edukacyjnej, lecz także o uwzględnianie najnowszych osiągnięć i trendów w obszarze e-learningu. Łączenie edukacji na odległość z e-learningiem sprzyjać może rozwojowi społeczeństwa (przezwyćżać niekorzystne procesy wykluczania z edukacji ze względu na wiek czy peryferyjność środowiska lokalnego miejsca zamieszkania) i procesom samokształcenia studentów, dlatego też nauczyciele akademicy w swojej pracy dydaktycznej powinni się odwoływać do częściowo już opanowanych kompetencji cyfrowych studentów i w oparciu o nie tworzyć warunki do dalszego rozwoju (J. Malach, K. Kostolanyova, M. Chmura). Udział w e-learningu wymaga samodzielnej pracy, poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i wyniki uczenia się, wewnętrznej motywacji oraz umiejętności zarządzania czasem (I. Pulak). Efekty tego procesu w dużej mierze zależą od nastawienia do nauki, a nie od dysponowania narzędziami elektronicznymi. Wyniki badań empirycznych przedstawione przez I. Pulak wskazują, że tylko 6% respondentów korzystało wielokrotnie z narzędzi informatycznych, a 50% nigdy nie stosowało ich w procesie uczenia się. Według badanych do wad e-learningu zaliczyć można między innymi brak kontaktu twarzą w twarz z nauczycielem, brak możliwości zadawania pytań i otrzymania wsparcia ze strony nauczyciela, problemy z koncentracją. Uczenie się i doskonalenie kompetencji cyfrowych jest wyzwaniem związanym z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, które – choć trudne do zdefiniowania – cechuje to, że współtworzące je osoby charakteryzują się umiejętnościami odbierania, rozumienia i zastosowania informacji w codziennym działaniu, co wymaga dziś opanowania także kompetencji cyfrowych (A. Molesztak, A. Pawiak). Społeczeństwo informacyjne jest pod tym względem dość zróżnicowane, a największe różnice występują między generacjami (częściowy podział na generację X i Y). Narzędzia informatyczne zastosowane w edukacji wyższej ujawniają walory związane z ułatwianiem komunikacji międzyludzkiej, uczestniczeniem w wirtualnym środowisku społecznym (media społecznościowe) oraz korzystaniem z aplikacji, na przykład w telefonach komórkowych (M. D. Gurer, N. Yavuzalp, O. Curaoglu, S. Durmus, S. Akayoglu, M. Bahar, F. Kilic, E. Tekinarslan, M. Demirel). Wyniki przedstawione przez międzynarodowy zespół badaczy ukazują niski stopień uczestniczenia w zajęciach online (tylko 10% badanych).

W trzeciej części pracy, zatytułowanej *Theoretical, methodological and practical aspects of distance learning*, zaprezentowane zostały przykłady zastosowania narzędzi elektronicznych w procesach edukacyjnych. Wyniki badań wskazują, że rozwojowi kompetencji informacyjno-komunikacyjnych współtowarzyszy rozwój umiejętności społecznych (N. Morze, O. Barna, O. Kuzminska, V. Vember). Kompetencje ICT bazują na umiejętnościach krytycznego myślenia, obserwacji i wyciągania logicznych konkluzji, wiążą się ze zdolnościami do szukania informacji, zbierania ich, tworzenia informacji elektronicznych, systematyzowania oraz rozróżniania subiektywnych i obiektywnych stanowisk, a także pozwalają na praktyczne zastosowanie tych informacji na przykład w opracowywaniu prezentacji czy grafiki.

Wyniki badań pokazują pozytywny przykład uczenia z zastosowaniem e-learningu wśród studentów medycyny (M. Roszak, B. Kołodziejczak, A. Bręborowicz, W. Póljjanowicz). Dobrze przygotowany kurs online może być użyteczny przez wiele lat, ale wymaga monitoringu, modyfikacji i aktualizacji w trakcie stosowania go w edukacji. Atrakcyjność zastosowania kursu online w nauczaniu języków obcych wiąże się z tym, że uwzględnia personalizację procesu uczenia się; z bogatej oferty różnorodnych zadań uczeń może, zgodnie z własnymi preferencjami i kompetencjami, dokonywać wyboru, czego i w jakim czasie chce się uczyć (H. Widła, A. Serwotka). Wyniki badań uzyskane wśród badanych studentów socjologii ukazują, że respondenci często korzystają z Internetu, ale w stosunkowo niskim zakresie ze stron tematycznych stron, programów nauczania czy multimedialnych w procesie edukacyjnym (L. Sorokina, I. Karimov, G. Karimov, I. Zayarna). Sposoby prezentowania siebie, stosowane przez studentów podczas zdalnych wykładów uniwersyteckich, pod kątem profilów użytkowników oraz forum zapoznawczego, omówione zostały w artykule A. Ślósarz.

W czwartej części monografii – *Distance learning and lifelong learning* – przedstawiono przykłady zastosowania narzędzi informatycznych w procesie nabywania i doskonaleniakompetencji niezbędnych do wykonywania ról zawodowych, na przykład w zakresie zarządzania procesami biznesowymi (R. Sperka), nauczania języka angielskiego z uwzględnieniem sytuacji, w których narzędzia te mogą prowadzić do sukcesów albo do porażki (A. Gadomska, J. Krajka), zastosowania kursów e-learningowych związanych z przyszłymi sytuacjami zawodowymi (P. Kapoun), przygotowania do zawodu nauczyciela (model zorientowany na nauczyciela, model zorientowany na studenta, model zorientowany na stworzenie grupy edukacyjnej) z zastosowaniem zdalnych systemów nauczania (N. Balyk, G. Shmyger) czy możliwości wspierania rozwoju zawodowego nauczycieli w oparciu o sieci, na przykład specjalne platformy, instrumenty, serwisy, maile, blogi, fora (P. Jagodziński, R. Wolski; I. Vorotnykova).

W ostatniej części pracy, *Methods, forms and techniques in distance learning*, autorzy artykułów przedstawili wyniki badań ukazujące efekty zastosowania metod, form i technik zdalnego uczenia się. Badani studenci chemii wskazują walory tego typu edukacji, między innymi: zwiększenie się niezależności, odpowiedzialności, systematyczności, punktualności i koncentracji w procesie uczenia się oraz większą elastyczność samego procesu, co ma

dla nich ogromne znaczenie przy konieczności łączenia nauki z pracą (M. Bartoszewicz). Zwrócono uwagę na wspieranie autonomii ucznia poprzez zastosowanie technologii online (W. Malec). W kolejnym artykule poruszone zostało zagadnienie przeprowadzania alternatywnych form testowania – testów elektronicznych (T. Prextova). Zastosowanie narzędzi informatycznych w kontekście rozwoju umiejętności algorytmicznego myślenia u studentów (M. Hruby) oraz zwrócenie uwagi na wybrane aspekty związane z porównywaniem organizmu człowieka do pracy komputera (A. Adamski) to kolejne zagadnienia omówione w kontekście nowoczesnych technologii w edukacji.

Podsumowując, w zredagowanej przez Eugenię Smyrnową-Trybalską monografię *IT Tools – Good Practice of Effective Use In Education* czytelnik odnajdzie przegląd różnych stanowisk teoretycznych oraz prezentację wyników badań empirycznych dotyczących zastosowania narzędzi informatycznych w edukacji. Książka podejmuje aktualne, bardzo ważne w obszarze edukacji zagadnienia; autorzy przedstawiają ogromny potencjał, jaki tkwi w prawidłowym spożytkowaniu narzędzi informatycznych dla procesu rozwoju człowieka w każdej fazie życia, dla unowocześniania procesów nauczania, uczenia się, kształcenia, samokształcenia i autonomii we wszystkich obszarach życia indywidualnego i społecznego. Ponadto praca może stanowić interesujące źródło inspiracji dla naukowców, praktyków oraz uczących się podczas poznawania prawdy o rzeczywistości oraz samym sobie.

Praca zbiorowa pod naukową redakcją Eugenii Smyrnowej-Trybalskiej ma aktualną wartość poznawczą oraz ogromne znaczenie dla praktyki społecznej.

Ewa Ryś

Bibliografia

- Batorski D., *Korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych*, [w:] *Diagnoza społeczna 2011*, red. J. Czapiński, T. Panek, „CONTEMPORARY ECONOMICS” vol. 5 issue 3, Warsaw 2011, www.diagnoza.com, dostęp 1.06.2016.
- Jankowska M., *Najnowsze trendy w amerykańskich bibliotekach akademickich*, www.ebib.pl 2005, dostęp 1.06.2016.
- Kubczak A., *Konstruowanie tożsamości w Internecie*, [w:] *Konstruowanie jaźni i społeczeństwa. Europejskie warianty interakcjonizmu symbolicznego*, red. E. Hałas, K.T. Konecki, Warszawa 2005.
- Kupidura T., *Technologie informacyjno-komunikacyjne w projektach międzynarodowych wspierających rozwój kompetencji cyfrowych*, cejsh.icm.edu.pl 2014, dostęp 1.06.2016.
- Szpunar M., *Internet jako pole poszukiwania i konstruowania własnej tożsamości*, [w:] *Konstruowanie jaźni i społeczeństwa. Europejskie warianty interakcjonizmu symbolicznego*, red. E. Hałas, K.T. Konecki, Warszawa 2005.